

Ý NGHĨA VÀ TÂM VÓC VĨ ĐẠI CỦA CÁCH MẠNG THÁNG TÁM NĂM 1945 TRONG LỊCH SỬ DÂN TỘC

• ThS. Trần Thị Mỹ Ngọc^(*)

Tóm tắt

Trong quá trình đấu tranh dựng nước và giữ nước, dân tộc Việt Nam đã viết nên nhiều trang sử vẻ vang với những chiến công chói lọi chống xâm lược và chống ách thống trị của nước ngoài. Cách mạng Tháng Tám năm 1945 là một trang sử vẻ vang, chói lọi nhất, đánh dấu một bước ngoặt vĩ đại trong lịch sử dân tộc. Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương (nay là Đảng Cộng sản Việt Nam) và Chủ tịch Hồ Chí Minh, cả dân tộc Việt Nam triệu người như một, nhất tề vùng lên tiến hành cuộc Tổng khởi nghĩa Tháng Tám thắng lợi, đập tan ách thống trị của thực dân, phong kiến giành chính quyền về tay nhân dân. Trải qua 70 năm nhưng ý nghĩa và tầm vóc của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 vẫn còn nguyên giá trị cho đến ngày nay.

Từ khóa: Cách mạng Tháng Tám, tầm vóc, ý nghĩa, lịch sử dân tộc.

1. Đặt vấn đề

Cách mạng Tháng Tám dồn dập chuyển từ Bắc vào Nam, từ nông thôn tràn vào thành thị, từ thành thị tỏa về nông thôn, đã lật đổ ách thống trị tàn bạo của phát xít Nhật, giành quyền độc lập dân tộc, thống nhất đất nước, đánh đổ chế độ quân chủ lỗi thời, thành lập Nhà nước Cộng hòa Dân chủ, đưa nhân dân lên vị trí người làm chủ đất nước. Cũng từ đây, dân tộc ta bước vào kỷ nguyên độc lập, tự do và chủ nghĩa xã hội.

Cách mạng Tháng Tám giải phóng các giai cấp, các tầng lớp nhân dân khỏi ách nô lệ, cứu giông nòi Việt Nam khỏi hiểm họa tàn lụi vì đói khổ, vì rượu cồn và thuốc phiện mà chủ nghĩa thực dân đã mang tới dưới danh nghĩa “khai sáng”. Cũng từ thắng lợi đó, quốc hiệu Việt Nam được khôi phục; những giá trị văn hóa cao đẹp của nước Việt Nam được giành lại và phát triển. Mỗi người Việt Nam được Cách mạng Tháng Tám mang lại vinh dự và tự hào là dân một nước độc lập, tự do. Ý nghĩa và tầm vóc vĩ đại của Cách mạng Tháng Tám không chỉ đóng khung trong một thời điểm, một không gian nhất định, mà ngày càng lan tỏa rộng hơn cùng với tiến trình phát triển của dân tộc ta. Ở bài viết này tác giả tập trung vào vấn đề: “Ý nghĩa và tầm vóc vĩ đại của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 trong lịch sử dân tộc”.

2. Nội dung

2.1. Cách mạng Tháng Tám là bước nhảy vọt vĩ đại, đánh dấu một cuộc biến đổi cực kỳ

quan trọng trong lịch sử phát triển lâu dài của dân tộc Việt Nam. Với thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám, dân tộc Việt Nam bước vào kỷ nguyên mới vẻ vang: kỷ nguyên độc lập tự do, dân chủ nhân dân và chủ nghĩa xã hội

Đây là một sự kiện trọng đại của phong trào đấu tranh giải phóng các dân tộc thuộc địa thoát khỏi ách thống trị của chế độ thực dân; phá tung một mắt xích quan trọng và thúc đẩy sự tan rã không thể cứu vãn nổi của hệ thống thuộc địa; mở đầu quá trình sụp đổ của chế độ thực dân cũ tàn bạo; cổ vũ nhân dân các dân tộc thuộc địa đấu tranh tự giải phóng, giành độc lập, tự do.

Từ nhiều thế kỷ trước, chủ nghĩa tư bản thực hiện chính sách xâm lược, biến nhiều dân tộc châu Á, châu Mỹ La-tin thành thuộc địa. Từ đó tạo ra sự bất bình đẳng, sự đối lập lớn nhất, gay gắt và quyết liệt nhất trong lịch sử nhân loại giữa các dân tộc áp bức và các dân tộc bị áp bức. Chủ nghĩa thực dân đã thi hành chính sách nô dịch, ngu dân, đầu độc nhân dân bằng rượu cồn, thuốc phiện, bóp nghẹt mọi quyền tự do, dân chủ, chà đạp nhân phẩm nhân dân các dân tộc thuộc địa. Biết bao phong trào đấu tranh của các dân tộc thuộc địa đã liên tiếp bùng nổ, thế hệ sau nối tiếp thế hệ trước để thực hiện ước vọng lớn nhất, thiết tha nhất của họ là thoát khỏi cảnh nô lệ và được sống độc lập, tự do. Song, các phong trào đó đều bị đàn áp khốc liệt. Cách mạng Tháng Tám thắng lợi chứng minh hùng hồn rằng Đảng ta lúc đó là Đảng Cộng sản Đông Dương, rất xứng đáng với vai trò tiên phong lãnh đạo của mình. Trải qua nhiều thời kỳ đấu tranh gay go phức tạp

^(*) Khoa Lý luận Chính trị, Trường Đại học Quảng Bình.

từ năm 1930 đến năm 1945. Sự lãnh đạo đúng đắn của Đảng thể hiện trên cả ba mặt: đường lối cách mạng sáng suốt, tổ chức lực lượng cách mạng rất chặt chẽ, hùng hậu, phương pháp đấu tranh cách mạng rất phong phú, linh hoạt. Cho đến năm 1945, các dân tộc thuộc địa mới được chứng kiến thắng lợi của nhân dân Việt Nam tự giải phóng khỏi chế độ thuộc địa. Hệ thống thuộc địa, hậu phương rộng lớn của chủ nghĩa tư bản, tưởng như bền vững do sự bảo vệ của bộ máy bạo lực khổng lồ và bộ máy tuyên truyền lừa bịp, bị phá vỡ một mảng quan trọng bằng chính sức mạnh quật khởi của nhân dân.

Một khâu quan trọng trong hệ thống thuộc địa của đế quốc Pháp bị phá tung, báo hiệu sự khủng hoảng tan vỡ và sụp đổ hệ thống thuộc địa của chủ nghĩa thực dân cũ. Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám là thắng lợi của đường lối cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân tiến lên cách mạng xã hội chủ nghĩa do Đảng ta, đứng đầu là Hồ Chủ tịch đã vạch ra và lãnh đạo nhân dân ta thực hiện.

2.2. Cách mạng Tháng Tám xác lập vị trí quốc tế của dân tộc Việt Nam trong hàng ngũ các dân tộc tiên phong chống chủ nghĩa thực dân, chủ nghĩa phát xít

Nếu như cách mạng tư sản Pháp, Mỹ diễn ra ở thế kỷ XVII, XVIII và cách mạng xã hội chủ nghĩa Tháng Mười Nga năm 1917 đã nâng vị trí của các dân tộc đó lên tầm cao mới trong đời sống của cộng đồng quốc tế thì Cách mạng Tháng Tám đã làm cho nhân loại tiến bộ ngưỡng mộ một dân tộc Việt Nam kiên cường, sáng tạo, phá bỏ xiềng gông nô lệ, hướng tới những mục tiêu cao đẹp: tự do, hạnh phúc và tiến bộ xã hội. Trong tiến trình đấu tranh giải phóng đất nước, dân tộc Việt Nam bằng những hoạt động thực tế của mình, không chỉ nhằm thực hiện mục tiêu giành quyền độc lập, mà còn đứng về phe Đồng minh chống chiến tranh phát xít, góp phần tích cực vào thắng lợi của nhân dân tiến bộ thế giới đánh bại chủ nghĩa phát xít. Nền độc lập tự do, thành quả đấu tranh lâu dài của nhân dân Việt Nam, mà Cách mạng Tháng Tám là nấc thang cao nhất đưa lại, khiến cho thế giới không thể không công nhận nền độc lập với đầy đủ giá trị chân chính của nó như Tuyên ngôn độc lập đã khẳng định.

2.3. Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám là minh chứng hùng hồn về sức sống kỳ diệu

của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh trong thực tiễn đấu tranh giải phóng dân tộc, thắng lợi của đường lối và nghệ thuật quân sự của Đảng

Con đường dẫn tới thành công của Cách mạng Tháng Tám chính là con đường cách mạng vô sản với mục tiêu độc lập, tự do và chủ nghĩa xã hội như Hồ Chí Minh đã vạch ra trên cơ sở vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin.

Để đảm bảo cho những mục tiêu đã đề ra được thực hiện một cách thuận lợi nhất, nhanh chóng nhất, Đảng ta thường xuyên chú trọng, đúc kết kịp thời kinh nghiệm đấu tranh cách mạng ở nước ta, tiếp thu có chọn lọc kinh nghiệm của cách mạng thế giới và sáng tạo ra những hình thức và phương pháp đấu tranh cách mạng thích hợp. Căn cứ vào quan điểm lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lênin, Đảng ta xác định rằng:

“Chỉ có thể coi một phương pháp nào đó, một hình thức đấu tranh nào đó là tốt nhất, là đúng nhất khi nó đáp ứng đầy đủ yêu cầu của tình hình cụ thể, khi nó hoàn toàn phù hợp với những điều kiện trong đó nó được sử dụng, cho phép huy động đến mức cao nhất các lực lượng cách mạng và tiến bộ trên trận tuyến đấu tranh, cho phép khai thác triệt để những chỗ yếu của kẻ địch, và do tất cả những điều đó, có khả năng đưa lại thắng lợi lớn nhất mà tình hình so sánh lực lượng mỗi lúc cho phép” [3, tr. 34]. Điều có tính nguyên tắc trong chính sách hàng ngày cũng như trong thực tiễn đấu tranh cách mạng là dù trong bất cứ điều kiện nào và dưới bất cứ hình thức gì, người cách mạng không bao giờ được lãng quên mục đích cuối cùng. Song, nếu chỉ nắm vững mục đích không thôi thì hoàn toàn chưa đủ. Nghệ thuật cách mạng đòi hỏi, trên cơ sở nắm vững mục đích của cuộc đấu tranh, phải biết thắng từng bước cho đúng. Cách mạng bao giờ cũng là một quá trình lâu dài, bởi vì giai cấp thống trị nào cũng nắm trong tay cả một bộ máy bạo lực đồ sộ với rất nhiều phương tiện vật chất và tinh thần. Để đánh đổ được chúng, cách mạng nhất thiết phải trải qua nhiều chặng đường đấu tranh gian khổ, phức tạp và quanh co, nhằm gạt bỏ hết trở ngại này đến trở ngại khác, làm thay đổi dần từng bước so sánh lực lượng giữa cách mạng và phản cách mạng, cho đến lúc tạo ra một ưu thế áp đảo kẻ thù. “Đẩy lùi kẻ địch từng bước, giành thắng lợi từng bước cho

cách mạng, tiến lên đánh bại hãn kê địch, giành thắng lợi hoàn toàn, đó là một quy luật của đấu tranh cách mạng” [3, tr. 34].

Quán triệt quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, coi sự nghiệp cách mạng là sự nghiệp của quần chúng, Hồ Chí Minh cho rằng bạo lực cách mạng là bạo lực của quần chúng. Trong thời kỳ vận động giải phóng dân tộc 1939 - 1945, Hồ Chí Minh cùng với Trung ương Đảng chỉ đạo xây dựng cơ sở của bạo lực cách mạng, bao gồm hai lực lượng: lực lượng chính trị quần chúng và lực lượng vũ trang nhân dân. Theo sáng kiến của Người, Mặt trận Việt Minh được thành lập. Đó là nơi tập hợp, giác ngộ và rèn luyện lực lượng chính trị quần chúng, một lực lượng cơ bản và giữ vai trò quyết định trong tổng khởi nghĩa vũ trang. Đảng đã vận dụng thời cơ cách mạng chín muồi, lực lượng cách mạng đã được chuẩn bị chu đáo. Từ đó, Đảng nắm lấy thời cơ, biết sử dụng lực lượng cách mạng đúng lúc, kết hợp chính trị và vũ trang, lấy lực lượng chính trị của nhân dân giữ vai trò quyết định, kết hợp nông thôn và thành thị, kết hợp các hình thức đấu tranh hợp pháp và không hợp pháp, từ thấp lên cao, từ khởi nghĩa từng phần tiến lên tổng khởi nghĩa giành thắng lợi hoàn toàn, đó chính là nguyên nhân chủ yếu đưa cuộc Tổng khởi nghĩa Cách mạng Tháng Tám đến thắng lợi. Đảng ta đã vận dụng đúng đắn, sáng tạo và đó là con đường cách mạng triệt để mà thành quả của nó là cách mạng giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội và giải phóng con người khỏi áp bức, bất công, hướng tới tự do, hạnh phúc, công bằng và văn minh.

Lý luận và phương pháp cách mạng, lực lượng chính trị và lực lượng vũ trang được xây dựng trong Cách mạng Tháng Tám là nguồn lực vô cùng quý giá để Đảng ta và nhân dân ta vững bước đi tiếp những chặng đường mới, vươn tới những mục tiêu của con đường cách mạng đã lựa chọn. Cách mạng Tháng Tám chứa đựng nhiều giải pháp cho nhiều vấn đề, nhiều tình huống phức tạp về chính trị, quân sự, ngoại giao... trong sự nghiệp chống ngoại xâm, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Riêng trong sự nghiệp chống ngoại xâm, thắng lợi của hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ đã thừa hưởng nhiều giải pháp hữu hiệu của Cách mạng Tháng Tám như tiến hành nổi dậy của quần chúng kết hợp với tấn công quân sự, xây

dựng và phát triển Mặt trận dân tộc thống nhất... Nhiều hình thức và phương pháp đấu tranh diễn ra trong chống Mỹ, cứu nước như tái diễn sáng tạo kinh nghiệm sống động của Cách mạng Tháng Tám. Điều đó được thể hiện rất rõ trong Nghị quyết 15 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa II) năm 1959: con đường phát triển cơ bản của cách mạng Việt Nam ở miền Nam là khởi nghĩa giành chính quyền về tay nhân dân. Theo tình hình cụ thể và yêu cầu hiện nay của cách mạng thì con đường đó là lấy sức mạnh của quần chúng, dựa vào lực lượng chính trị của quần chúng là chủ yếu, kết hợp với lực lượng vũ trang để đánh đổ quyền thống trị của đế quốc và phong kiến, dựng lên chính quyền cách mạng của nhân dân. Nghị quyết nhắc nhở cán bộ, đảng viên học tập và vận dụng sáng tạo kinh nghiệm khởi nghĩa giành chính quyền của Cách mạng Tháng Tám.

Phong trào Đồng khởi đã diễn ra theo tinh thần Nghị quyết 15 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng và đã giành được thắng lợi vang dội, đưa cách mạng miền Nam chuyển sang giai đoạn phát triển mới - giai đoạn chiến tranh giải phóng miền Nam.

Ý chí quật khởi của quần chúng nhân dân nổi dậy đồng loạt phá vỡ chính quyền địch ở nhiều vùng nông thôn rộng lớn mang hình thức và khí thế của Tổng khởi nghĩa Tháng Tám.

Trải qua một phần tư thế kỷ, kể từ khi Nguyễn Ái Quốc tiếp thu chủ nghĩa Mác - Lênin, xác định con đường giải phóng dân tộc theo quỹ đạo cách mạng vô sản, thành lập Đảng Cộng sản, cách mạng Việt Nam đã phải qua nhiều chặng đường hy sinh, gian khổ, mới giành được chính quyền. Bảy mươi năm sau Cách mạng Tháng Tám, với đà thắng lợi của sự kiện cách mạng vĩ đại đó, sức mạnh của dân tộc ta được nhân lên gấp bội và lập nên biết bao công tích lẫy lừng: chiến thắng Điện Biên Phủ, đại thắng Mùa xuân năm 1975, những thành tựu của sự nghiệp đổi mới đất nước đưa đất nước đi vào thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, vì dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

2.4. Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 có giá trị lịch sử, để lại bài học kinh nghiệm, khẳng định lý tưởng và giá trị thời đại của Đảng

Cách mạng Tháng Tám là một cuộc cách mạng nhân dân sâu sắc, nói lên tinh thần anh dũng, ý chí

quật cường và ý thức đoàn kết, thống nhất của dân tộc Việt Nam ta. Cách mạng Tháng Tám là sự kết tinh những truyền thống tốt đẹp của một dân tộc anh hùng, bất khuất có lịch sử hàng nghìn năm chống quân phong kiến xâm lược bên ngoài và ngót một trăm năm chống ách thống trị của bọn thực dân. Cách mạng Tháng Tám là kết quả mười lăm năm đấu tranh của giai cấp công nhân và của toàn dân Việt Nam, từ khi Đảng ta ra đời, gánh trách nhiệm tuyên truyền, tổ chức và lãnh đạo nhân dân ta làm cách mạng. Trong mười lăm năm ấy, cách mạng Việt Nam đã trải qua ba cuộc diễn tập: cao trào cách mạng 1930 - 1931, cuộc vận động dân chủ 1936 - 1939 và cao trào cứu nước 1939 - 1945. Cách mạng Tháng Tám là bước nhảy vọt vĩ đại đánh dấu một cuộc biến đổi cực kỳ to lớn trong sự tiến hóa của dân tộc Việt Nam. Nó đã đập tan chính quyền của thực dân và phong kiến, lập nên nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, Nhà nước công nông đầu tiên ở Đông Nam Á, biến nhân dân ta từ người nô lệ thành người chủ thật sự của đất nước, biến nước ta từ một nước thuộc địa và nửa phong kiến thành một nước độc lập và dân chủ nhân dân, biến Đảng ta từ một Đảng không hợp pháp thành một đảng nắm chính quyền trong cả nước, đưa dân tộc ta lên hàng các dân tộc tiên phong trong cuộc đấu tranh vì độc lập tự do, vì các lý tưởng cao cả của loài người.

Ý nghĩa đối với thế giới: Với thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám, nhân dân Việt Nam cũng góp phần hy sinh xương máu vào cuộc chiến đấu rộng lớn đánh thắng hoàn toàn bè lũ phát xít thế giới, trong đó có phát xít Nhật ở Đông Dương. Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám có ảnh hưởng đến phong trào chống đế quốc, giành độc lập và dân chủ của hai dân tộc láng giềng: Lào và Campuchia; góp phần thúc đẩy phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới, nhất là ở các nước Đông Nam Á và ở các thuộc địa của Pháp.

Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám đã để lại bài học kinh nghiệm lịch sử góp phần xây dựng kho tàng lý luận về giải phóng dân tộc ở một nước thuộc địa và nửa phong kiến, đồng thời để lại nhiều kinh nghiệm quý báu cho cuộc kháng chiến lâu dài chống chiến tranh xâm lược thực dân cũ của thực dân Pháp và cuộc kháng chiến lâu dài chống chiến tranh xâm lược thực dân mới của Mỹ. Một số bài học kinh nghiệm rút ra đó là:

Một là, đứng vững trên lập trường của giai cấp công nhân, giương cao ngọn cờ độc lập dân tộc, giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa hai nhiệm vụ chống đế quốc và chống phong kiến. Cách mạng Việt Nam phải đặt dưới quyền lãnh đạo của giai cấp công nhân, bởi vì giai cấp công nhân mới có đầy đủ điều kiện lãnh đạo cách mạng nước ta đến thắng lợi hoàn toàn: đem lại độc lập cho dân tộc, ruộng đất cho nông dân và quyền tự do dân chủ cho toàn dân; đưa nước nhà tiến lên con đường cách mạng xã hội chủ nghĩa. Xuất phát từ tình hình Việt Nam vốn là một nước thuộc địa nửa phong kiến, cuộc cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân Việt Nam có hai nhiệm vụ: chống đế quốc và chống phong kiến. Nhiệm vụ chống đế quốc phải được đặt lên hàng đầu; nhiệm vụ chống phong kiến phải rải ra mà thực hiện từng bước nhằm phục vụ nhiệm vụ giải phóng dân tộc, triệt để lợi dụng mâu thuẫn giữa đế quốc và địa chủ, phân hóa giai cấp địa chủ phong kiến, cơ sở xã hội của chủ nghĩa đế quốc, đoàn kết bất cứ người nào có thể đoàn kết, tranh thủ bất cứ người nào có thể tranh thủ, người nào không tranh thủ được thì trung lập, triệt để cô lập kẻ thù nguy hại nhất là bọn đế quốc cướp nước và bè lũ tay sai của chúng. Đứng vững trên lập trường của giai cấp công nhân, kiên quyết giương cao ngọn cờ độc lập dân tộc, giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa hai nhiệm vụ chống đế quốc và chống phong kiến, sự chuyển hướng đúng đắn và sáng tạo về chỉ đạo chiến lược đó đã góp phần quyết định thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945.

Hai là, triệt để lợi dụng mâu thuẫn trong hàng ngũ kẻ thù, tập trung ngọn lửa đấu tranh vào kẻ thù cụ thể trước mắt. Trong thời kỳ chuẩn bị và tiến hành Cách mạng Tháng Tám, Đảng ta biết khoét sâu vào chỗ yếu của kẻ địch, triệt để lợi dụng mâu thuẫn trong hàng ngũ chúng, cô lập đến cao độ kẻ thù cụ thể, trước mắt, đồng thời là kẻ thù chủ yếu của cách mạng, tạo điều kiện cho cách mạng giành được và giữ vững chính quyền. Đó là một kinh nghiệm thành công về chiến lược của Đảng ta.

Ba là, xây dựng Mặt trận dân tộc thống nhất rộng rãi dựa trên cơ sở liên minh công nông vững chắc. Đảng ta nhận thức rất rõ cách mạng là sự nghiệp của quần chúng nhân dân. Muốn đưa cách mạng đến thắng lợi, phải đoàn kết cho được toàn dân trong một Mặt trận dân tộc thống nhất dựa

trên cơ sở liên minh công nông vững chắc, dưới sự lãnh đạo của giai cấp công nhân. Với Cương lĩnh chính trị đầu tiên đúng đắn thể hiện tinh thần dân tộc và dân chủ, Mặt trận Việt Minh đã đoàn kết được các đảng phái dân chủ, các đoàn thể quần chúng, các giai cấp trong nhân dân, các dân tộc đa số và thiểu số cùng sống chung ở Việt Nam, các tôn giáo, tạo thành “một đội quân chính trị quần chúng” mạnh mẽ cho cuộc khởi nghĩa giành chính quyền thắng lợi.

Bốn là, kiên quyết đi con đường cách mạng bạo lực để giành chính quyền. Kinh nghiệm về bạo lực trong Cách mạng Tháng Tám là Đảng ta đã biết xây dựng cả lực lượng vũ trang và lực lượng chính trị, sử dụng cả đấu tranh vũ trang và đấu tranh chính trị, kết hợp chặt chẽ phong trào cách mạng ở nông thôn với phong trào cách mạng ở thành thị, kết hợp cuộc tiến công của các lực lượng vũ trang cách mạng ở một số địa phương với cuộc khởi nghĩa của quần chúng nhân dân trong cả nước, tạo thành một sức mạnh tổng hợp vĩ đại chiến thắng quân thù.

Năm là, tích cực chuẩn bị, chớp lấy thời cơ, dũng cảm phát động toàn dân khởi nghĩa. Trước khi có thời cơ tổng khởi nghĩa giành chính quyền trong cả nước, những cuộc khởi nghĩa từng phần có tác dụng to lớn, vừa giành chính quyền ở địa phương, tạo điều kiện đẩy mạnh xây dựng mau chóng lực lượng, vừa mở rộng phạm vi và ảnh hưởng của cách mạng, đẩy địch vào thế bị động, lúng túng. Thời cơ của cuộc Tổng khởi nghĩa tháng Tám (1945) xuất hiện vào lúc cao trào chống Nhật, cứu nước đã dâng lên tới đỉnh cao nhất, chiến tranh thế giới sắp kết thúc, bọn phát xít Nhật đã bị bại trận, chính quyền bù nhìn tay sai Nhật rã rời, không còn chỗ bám víu nữa; bọn đế quốc Anh, Mỹ, Pháp và tay sai của Mỹ và Tưởng chưa kịp kéo đến. Chính lúc đó, Đảng ta đã nhạy bén trước sự chuyển biến của tình hình, kiên quyết phát động toàn dân nổi dậy đập tan bộ máy Nhà nước của đế quốc và phong kiến, lập nên nước Việt Nam dân chủ cộng hòa.

Sáu là, xây dựng một đảng tiên phong, chiến đấu, được vũ trang bằng chủ nghĩa Mác - Lênin, đúng đắn về chính trị, thống nhất về tư tưởng, trong sạch và vững mạnh về tổ chức, và liên hệ chặt chẽ với quần chúng. Nhân tố chủ yếu quyết định thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám nói riêng cũng như

của toàn bộ sự nghiệp cách mạng của nhân dân Việt Nam nói chung là một đảng kiểu mới của giai cấp công nhân, một đảng mác - xít - lenin - nít, do đồng chí Hồ Chí Minh sáng lập, rèn luyện và giáo dục, được vũ trang bằng chủ nghĩa Mác - Lênin, đúng đắn về chính trị, thống nhất về tư tưởng, trong sạch, vững mạnh về tổ chức và liên hệ chặt chẽ với quần chúng.

Cuộc Cách mạng Tháng Tám năm 1945 chính là lời tuyên bố về những lý tưởng của dân tộc Việt Nam: Độc lập - Tự do - Hạnh phúc. Lý tưởng độc lập dân tộc thấm sâu trong dòng máu Việt. Nó là kết tinh của văn hóa - độc lập. Bởi có văn hóa - độc lập, dân tộc Việt đã định hình, không bị đồng hóa và thôn tính, dù có lần đã bị Bắc thuộc đến cả ngàn năm. Vào thời điểm của Cách mạng Tháng Tám, lý tưởng độc lập của chúng ta không duy chỉ là nội dung đánh đổ cường quyền xâm lăng, kiên quyết giành độc lập, bảo vệ nền độc lập đã được khẳng định. Nội dung của lý tưởng ấy thể hiện một cách linh hoạt việc sử dụng bất cứ phương tiện nào, giải pháp nào với quyết tâm rất cao dù phải hi sinh xương máu, dù núi sông có bị giặc tàn phá. Điều đó thể hiện trong ý chí: “... ai có súng dùng súng, ai có gươm dùng gươm, không có gươm thì dùng cuốc thuổng, gậy gộc, ai cũng phải ra sức chống thực dân, cứu nước...” [3, tr. 67] và “... dù hy sinh tới đâu, dù phải đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập” [4, tr. 196].

Ở một lần khác Chủ tịch Hồ Chí Minh nói: nước có độc lập, thống nhất, nhưng dân không được hưởng hạnh phúc, tự do thì độc lập cũng chẳng nghĩa lý gì. Như thế là trong ý nghĩa của lý tưởng độc lập phải có cả nội dung vị thế của dân tộc và chất lượng của đời sống nhân dân. Đó mới chính là cái cốt tủy của lý tưởng độc lập.

Tự do là một lý tưởng phổ quát, nhân tính. Nó là nhân văn, tức là văn hóa của con người. Tự do phổ quát đến mức Các Mác cũng từng nói: “Tự do là cái vốn có của con người, đến mức mà ngay cả kẻ thù của tự do cũng thực hiện tự do... Chúng muốn chiếm lấy với tư cách là vật trang sức quý giá nhất, cái mà họ đã bác bỏ, với tư cách là vật trang sức của bản tính con người” [2, tr. 75].

Cách mạng Tháng Tám chính là sự khẳng định lý tưởng tự do của dân tộc Việt Nam trong

thời hiện đại. Lần đầu tiên trong lịch sử, nhân dân thông qua Cách mạng Tháng Tám để nêu ra lý tưởng phải xây dựng một chế độ xã hội mới, trong đó các quyền tự do - dân chủ của con người, của người công dân được thực hiện, dần mở rộng và hiện thực không ngừng.

Hạnh phúc là mục tiêu lý tưởng của dân tộc ta từ ngàn đời. Nhận thức mục tiêu là rất quan trọng. Bởi từ trong lịch sử của nhân loại biết bao lần người ta đã từng ép buộc nhân dân phải chấp nhận những logic rất hình thức lấy cái phương tiện thay cho cái mục tiêu.

Mà cái mục tiêu hạnh phúc cũng biến đổi không ngừng, phát triển và nâng cao không ngừng. Từ những ngày Cách mạng Tháng Tám, nhân dân ta đã từng nói lên cái “ham muốn tốt cùng là làm sao ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành”. Giờ đây cũng là cái hạnh phúc ấy nhưng yêu cầu cơm, áo, học hành đã cao hơn nhiều, phong phú và phức tạp hơn nhiều.

Điều quan trọng cần nhận ra là môi trường quan của ba mục tiêu lý tưởng ấy. Mỗi tương quan ấy phải được tìm trong lời nói đơn giản, mộc mạc nhưng thẳng thắn quyết định một nước nhà có độc lập thống nhất nhưng nhân dân không hưởng được hạnh phúc, tự do thì độc lập cũng chẳng có nghĩa gì.

Với thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám, Đảng đã lãnh đạo sự nghiệp vẻ vang đó, được nhân dân Việt Nam thừa nhận là Đảng cầm quyền, lãnh đạo toàn xã hội xây dựng Nhà nước mới của dân, do dân và vì dân. Đảng đại diện cho lợi ích của nhân dân và lợi ích của dân tộc, lãnh đạo công cuộc xây dựng đất nước và bảo vệ vững chắc độc lập và chủ quyền quốc gia. Sứ mệnh đó của Đảng cũng là hệ quả của chặng đường đấu tranh cách mạng chống ách thống trị của chủ nghĩa thực dân, giành chính quyền về tay nhân dân. Cũng từ đó, cách mạng Việt Nam lại chuyển sang một giai đoạn mới, thực hiện mục tiêu của con đường cách mạng vô sản, tiếp tục hoàn thiện nhiệm vụ cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân, tiến lên chủ nghĩa xã hội. Tính tất yếu khách quan đó càng khẳng định vai trò và trách nhiệm cầm quyền của Đảng ta, vừa bảo vệ và phát huy những thành quả của Cách mạng Tháng Tám, vừa tạo dựng một nước Việt Nam độc lập, thống nhất, dân chủ và giàu mạnh.

3. Kết luận

Nói về thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám - thành quả trực tiếp của 15 năm đấu tranh của nhân dân ta dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương quang vinh, Hồ Chủ tịch vạch rõ:

“Chẳng những giai cấp lao động và nhân dân Việt Nam ta có thể tự hào, mà giai cấp lao động và những dân tộc bị áp bức nơi khác cũng có thể tự hào rằng: lần này là lần đầu tiên trong lịch sử cách mạng của các dân tộc thuộc địa và nửa thuộc địa, một đảng mới 15 tuổi đã lãnh đạo cách mạng thành công, đã nắm chính quyền toàn quốc” [3, tr. 101].

Tư tưởng chỉ đạo quá trình vận động Cách mạng Tháng Tám là tư tưởng Hồ Chí Minh: cách mạng giải phóng dân tộc Việt Nam là sự nghiệp của nhân dân, được tiến hành bằng sức mạnh đoàn kết toàn dân lấy liên minh công nông làm nòng cốt, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản; sử dụng bạo lực cách mạng chống bạo lực phản cách mạng, giành lấy chính quyền và bảo vệ chính quyền. Với những nhân tố trên và khi thời cơ tới, công cuộc đấu tranh giành độc lập của nhân dân Việt Nam có thể giành thắng lợi trước cách mạng vô sản chính quốc và giúp đỡ giai cấp vô sản chính quốc trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa tư bản. Những quan điểm trên được quán triệt và cụ thể hóa trong đường lối, chủ trương và hoạt động thực tiễn của Đảng Cộng sản Đông Dương. Mặt khác, thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám đã hiện thực hóa một cách rạn rỡ tư tưởng cách mạng Hồ Chí Minh và khẳng định giá trị cao cả của tư tưởng đó.

Sau gần 30 năm tiến hành sự nghiệp đổi mới, đất nước đã đạt được những thành tựu đáng tự hào. Xây dựng nhà nước của dân, do dân và vì dân ngày càng vững mạnh. Kinh tế tăng trưởng nhanh và tương đối ổn định. Lĩnh vực văn hóa - xã hội đạt được những thành tựu quan trọng. Diện mạo đất nước có nhiều thay đổi; chính trị - xã hội ổn định; quốc phòng - an ninh được củng cố và tăng cường; thế và lực của Việt Nam trên trường quốc tế được nâng lên, tạo những tiền đề quan trọng để đẩy nhanh quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước; chất lượng cuộc sống của toàn thể nhân dân được nâng cao.

Những thành tựu của cách mạng Việt Nam trong 70 năm qua khẳng định những giá trị, tầm

vóc, ý nghĩa lịch sử của cuộc Cách mạng tháng Tám 1945 - cuộc cách mạng giải phóng dân tộc đầu tiên trong lịch sử các dân tộc thuộc địa và nửa thuộc địa do giai cấp công nhân lãnh đạo giành được thắng lợi, góp phần cùng lực lượng

Đồng minh dân chủ quốc tế đánh bại chủ nghĩa phát-xít, đem lại hòa bình cho toàn thể nhân loại. Cách mạng Tháng Tám được đánh giá là cuộc cách mạng giải phóng dân tộc điển hình trong thế kỷ XX./.

Tài liệu tham khảo

[1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013), *Giáo trình Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam* (Dùng cho sinh viên đại học, cao đẳng khối không chuyên ngành Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh), NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[2]. C. Mác - Ph. Ăngghen (1978), *Toàn tập*, tập 1, NXB Sự thật, Hà Nội.

[3]. Lê Duẩn (1972), *Dưới lá cờ vẻ vang của Đảng, vì độc lập, tự do, vì chủ nghĩa xã hội, tiến lên giành những thắng lợi mới*, NXB Sự Thật, Hà Nội.

[4]. Võ Nguyên Giáp (1994), *Những chặng đường lịch sử*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[5]. Trịnh Nhu, Trần Trọng Thơ (2012), *Cách mạng Tháng Tám 1945 thắng lợi vĩ đại đầu tiên của cách mạng Việt Nam*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.

[6]. Vụ Công tác Chính trị, Bộ Đại học và Trung học chuyên nghiệp (1977), *Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam*, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp.

AUGUST 1945 REVOLUTION'S SIGNIFICANCE AND FIGURE IN THE NATION'S HISTORY

Summary

During the struggle of building and defending the country, Vietnam people have written many glorious pages in outstanding battles against aggression and foreign dominance. August 1945 Revolution is the most glorious history page, marking a great turning point in the nation's history. Under the leadership of the Communist Party of Indochina (now Vietnam Communist Party) and President Ho Chi Minh, Vietnam nation all together rose up timely in August General Struggle of victory, smashing up the yoke of colonialism, feudalism and overtaking power for the people. Over the 70 past years, August 1945 Revolution's significance and figure still remain valid.

Keywords: August Revolution, figure, significance, national history.

Ngày nhận bài: 26/8/2015; Ngày nhận lại: 29/9/2015; Ngày duyệt đăng: 5/1/2016.